

ISTRAŽIVAČKI IZVJEŠTAJ

- ISPITIVANJE RADA VIJEĆA UČENIKA U UVJETIMA POVEZANIMA
UZ BOLEST COVID-19 U 2020. GODINI –

Izvještaj sastavila:

Maša Cek, Udruga „Delta“

Istraživački izvještaj nastao je u sklopu projekta „I mene se pita! - glas Vijeća učenika u vrijeme COVID-19“ kojeg su od 23. studenog 2020. do 31. ožujka 2021. provele Udruga „Delta“, Mreža mladih Hrvatske, Centar za građanske inicijative Poreč, Dječji kreativni centar „DOKKICA“ i Info zona. Projekt se provodi uz financijsku podršku od € 4.997,18 Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Udruge „Delta“ i partnera i ne odražava nužno stavove država donatora/-ica i Upravitelja Fonda.

SADRŽAJ

O PROJEKTU	3
O PARTNERIMA	4
Udruga „Delta“	4
Mreža mladih Hrvatske	4
Centar za građanske inicijative Poreč	4
Dječji kreativni centar „DOKKICA“	4
INOZEMNE PRAKSE	5
INTERNET UPITNIK	6
UPITNIK ZA ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE	6
Demografski podaci	6
Rad vijeća učenika tijekom drugog polugodišta šk.god. 2019./2020.	8
Rad vijeća učenika tijekom prvog polugodišta šk.god. 2020./2021.....	9
UPITNIK ZA UČENIKE	11
Demografski podaci	12
Rad vijeća učenika tijekom drugog polugodišta šk.god. 2019./2020.	13
Rad vijeća učenika tijekom prvog polugodišta šk.god. 2020./2021.....	14
FOKUSNE GRUPE O RADU VIJEĆU UČENIKA ISTARSKJE, OSJEČKO-BARANJSKE, PRIMORSKO-GORANSKE, SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE I GRADA ZAGREBA	16
O procesu	16
ZAKLJUČCI	17
Upute za rad.....	17
Status i uloga vijeća učenika	18
Organizacija rada i motivacija učenika u vijeću učenika	18
Suradnja vijeća učenika sa školom	19
Suradnja vijeća učenika s drugim učenicima	20
Suradnja vijeća učenika sa zajednicom	20
ZAKLJUČAK	21

O PROJEKTU

U vremenu velikih promjena u odgojno-obrazovnom procesu zbog COVID-19 bolesti, glas učenika i učenica se u velikoj mjeri ne uzima u obzir. Tako su narušeni demokratski procesi u školama, kao i dobrobit učenika/ca i sama uspješnost mjera za suzbijanje epidemije COVID-19 u školama.

Projektom „I mene se pita – glas vijeća učenika u vrijeme COVID-19“ željelo se ojačati zagovaračku uloga civilnog društva i vijeća učenika kao predstavničkog tijela učenika u praćenju i upravljanju odgojno-obrazovnim politikama u doba bolesti COVID-19, kao i naglasiti važnost vijeća učenika u pitanjima vezanima uz prava i obaveze učenika/ca.

Na tom cilju se radilo kroz provedbu zagovaranja učeničke participacije u odgojno-obrazovnom procesu prema relevantnim tijelima vlasti na nacionalnoj razini, kao i provedbu istraživanja o uključivanju učenika u procese odlučivanja o pitanjima vezanima uz prava i obaveze učenika u školama na razini cijele Hrvatske. Kroz zagovaranje naglašavala se važnost provedbe relevantnih odredbi *Zakona o odgoju i obrazovanju* vezanih uz učeničku participaciju u školama, s naglaskom na još veću važnost takvih praksi u vrijeme bolesti COVID-19. Podaci prikupljeni istraživanjem, osim za zagovaranje, iskoristili su se i za formiranje *Preporuka za uključivanje Vijeća učenika u donošenje odluka koje se tiču učenika u kriznim situacijama*.

Ovaj projekt bio je usmjeren prije svega na relevantna tijela vlasti, koja se željelo osvijestiti i mobilizirati za podršku radu vijeća učenika u uvjetima vezanima uz COVID-19. Nadalje, projekt je obuhvatio odgojno-obrazovne djelatnike u Hrvatskim školama, kao i učenike – predstavnike/ce vijeća učenika, čija su se mišljenja i prijedlozi za povećanje participacije učenika prikupila istraživanjem. Projekt je zaključen konferencijom 30. ožujka 2021. koja je okupila pedesetak sudionika - učenika i osoba koje rade s vijećima učenika. U programu konferencije prezentirani su rezultati istraživanja te su predstavljeni primjeri dobre prakse i *Preporuke za uključivanje vijeća učenika/ica u donošenje odluka koje se tiču učenika/ica u kriznim situacijama*.

O PARTNERIMA

Udruga „Delta“ iz Rijeke od 2008. godine promiče kulturu aktivnog građanstva putem osnaživanja vještina i kompetencija mladih da budu proaktivni članovi zajednice, poticanje međusektorske suradnje u područjima vezanima uz mlade te zagovaranje interesa i potreba mladih, kao i građanskog odgoja i obrazovanja. U svom radu Delta koristi informiranje, neformalno obrazovanje i utjecaj na javne politike poštujući načela odgovornosti, jednakih mogućnosti i poštivanja različitosti.

Mreža mladih Hrvatske je savez udruga i broji 59 organizacija mladih i za mlade raznih područja djelovanja. MMH je prepoznata kao nacionalno vijeće mladih kroz članstvo u Europskom forumu mladih te od 2002. MMH bavi zagovaranjem kvalitetnih politika za mlade i osnaživanjem mladih za aktivnu ulogu u društvu te je kroz rad u stručnim radnim skupinama doprinijela stvaranju politika (Nacionalni program za mlade, Zakon o savjetima mladih...) te djelomičnoj implementaciji građanskog odgoja i obrazovanja u školskom sustavu. MMH je 2012. prepoznata od strane NZRCD-a kao Centar znanja za područje djelovanja mladih. MMH duži niz godina radi na osnaživanju vijeća učenika unutar srednjih škola.

Centar za građanske inicijative Poreč je u 20-tak godina kroz više od 100 projekta usmjerenih na rad za postizanje poštivanja ljudskih/ženskih ljudskih prava te razvijanju sudioničke demokracije i aktivnog građanstva podržanih od lokalnih, nacionalnih, EU-fondova do privatnog sektora. Članice su Radne skupine za eksperimentalno uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja u osnovne škole Istarske županije te provode projekte uključivanja mladih u volontiranje, kao i edukacije odgojno-obrazovnih djelatnicima.

Dječji kreativni centar „DOKKICA“ iz Osijeka već deset godina u svojoj redovnoj djelatnosti provodi odgojno-obrazovne programe za djecu u području kulture, dječjih prava, socijalnih usluga, prevencije nasilja, aktivnog očinstva... DOKKICA je jedna od 4 udruge koje su 2018. pokrenule inicijativu za uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja u osječke osnovne škole te je potpisan sporazum s Gradom Osijekom za provođenje pilot projekta „OSIJEK TO GOO“. Zahvaljujući promicanju provedbi dječje participacije DOKKICA je postala je član Savjetodavnog odbora za dječju participaciju pri UNICEF-u Hrvatska.

INOZEMNE PRAKSE

Prakse iz drugih europskih zemalja prikupljale su se putem *Google Forms* ankete od 7. prosinca 2020. do 7. siječnja 2021. godine. Upitnik se sastojao od 5 kratkih pitanja na engleskom jeziku: kombinacije zatvorenih (e.g. „Do students/student councils in your country participate in decision-making about their education and health measures in schools during the pandemic?“) i otvorenih pitanja („If you answered yes, please provide some examples of topics which the students have had influence on. If you answered no, please write „N/A““).

Korišten je prigodni uzorak do kojeg se došlo metodom snježne grude iz mreže postojećih suradnika/ca a ispunilo ga je ukupno 18 osoba, predstavnika/ca organizacija civilnog društva (9 ispitanika), škola (6 ispitanika), ostalih institucija (institucija visokog obrazovanja, istraživački centar) i jedna osoba na doktoratu u području koje okuplja predstavnike više srednjih škola. Iskustva su pristigla iz sljedećih zemalja: Slovenija (3 ispitanika/ca), Latvija (2 ispitanika/ca), Italija (2 ispitanika/ca), Bugarska, Francuska, Grčka, Island, Gruzija, Mađarska, Portugal, Litva, Malta, Estonija i Češka.

Čak 80% ispitanika odgovorilo je da u njihovoj zemlji vijeća učenika, odnosno predstavnici učenika, ne sudjeluju u donošenju odluka vezanih uz obrazovanje i zdravlje u doba bolesti COVID-19. Pod objašnjenjem najčešće se ističe nedostatak informacija o vijećima učenika, postojeća situacija u kojoj je učenicima/cama otežana participacija, kao i centralizacija odlučivanja u samoj državi. Među 20% ispitanika koji su odgovorili da vijeća učenika sudjeluju u donošenju odluka istaknuti su pozitivni primjeri Estonije gdje su se učenici izborili za izborne završne ispite zbog situacije s bolesti COVID-19; zatim pozitivna praksa demokratskih škola u Litvi gdje su učenici/ce uključeni u sve procese odgojno-obrazovne ustanove, uključujući i donošenje odluka u vezi pandemije COVID-19; na kraju, Italija ističe da su kod njih učenici/ce ravnopravni članovi Školskog odbora uz ravnatelje/ice, roditelje i administratore/ice te su uključeni u upravljanje odgojno-obrazovnim procesima.

INTERNET UPITNIK

UPITNIK ZA ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

Upitnik "I mene se pita! - glas Vijeća učenika u vrijeme COVID-19" za učenike proveo se *online* pomoću LimeSurvey platforme od 22. siječnja 2021. do 28. veljače 2021. godine. Poziv na istraživanje prosljeđen je putem postojećih mreža odgojno-obrazovnih ustanova s kojima udruge koje projekt provode surađuju, uz podršku u diseminaciji na razini cijele Republike Hrvatske od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja, kao i predstavnika lokalnih samouprava iz Istarske, Osječko-baranjske, Primorsko-goranske, Splitsko-dalmatinske županije i Grada Zagreba.

Predstavnici odgojno-obrazovnih ustanova upitniku su mogli pristupiti i putem poveznica na online kanalima udruga koje su provodile projekt (web stranice i društvene mreže). Ispitanici/ce su upitnik ispunjavali samostalno no nisu se mogli kontrolirati uvjeti s obzirom na različite modele obrazovanja povezanih s bolesti COVID-19 u različitim ustanovama, kao i situacija povezanih s prirodnim katastrofama (potres).

Upitnik se sastojao od kombinacije otvorenih i zatvorenih pitanja. Kroz desetak pitanja se ispitao rad vijeća učenika u dva perioda: drugom polugodištu školske godine 2019./2020. te prvom polugodištu školske godine 2020./2021. Rad vijeća učenika u ta dva perioda ispitao se kombinacijom kratkih, zatvorenih pitanja (npr. „Koliko sastanka vijeća učenika se održalo?“), pitanja višestrukog izvora (npr. „Zbog kojih razloga nisu održani sastanci vijeća učenika u navedenom razdoblju?“), pitanja na Likertovoj skali gdje je 1 označavalo „uopće se ne slažem“ a 5 „u potpunosti se slažem“ (npr. „Vijeće učenika je u savjetodavnom obliku bilo uključeno u prilagodbu odgojno-obrazovnog procesa za *online* provedbu.“), kao i pitanja otvorenog tipa (npr. „Mjesto da dodatna pojašnjenja i komentare.“). Na kraju se kratko ispitalo osnovne demografske podatke odgojno-obrazovne ustanove, kao i osobe koja upitnik ispunjava (npr. „Broj učenika u odgojno-obrazovnoj ustanovi“, „Tip odgojno-obrazovne ustanove“ i sl.).

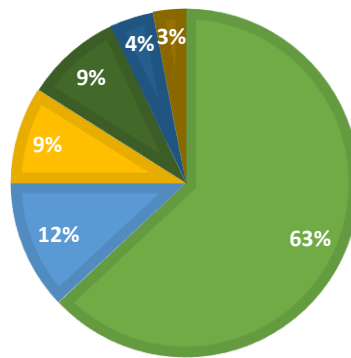
Demografski podaci

Upitnik je ispunilo ukupno 303 ustanova. Prosječan broj učenika/ca u ustanovama bio je 367 ($X=367,45$, $SD=227,83$) pri čemu je najmanji broj učenika bio 11, a najveći 1287 učenika. 37,3% ustanova nalazi se u ruralnom području. Struktura ustanova prema tipu nalazi se na Slici 1.

Slika 1. Tip odgojno-obrazovne ustanove (%)

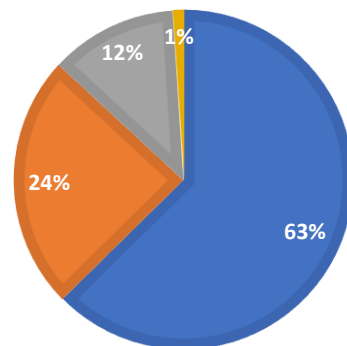
- Osnovna škola
- Gimnazija
- Trogodišnja strukovna srednja škola
- Četverogodišnja strukovna srednja škola
- Škola s više smjerova i programa
- Umjetnička srednja škola

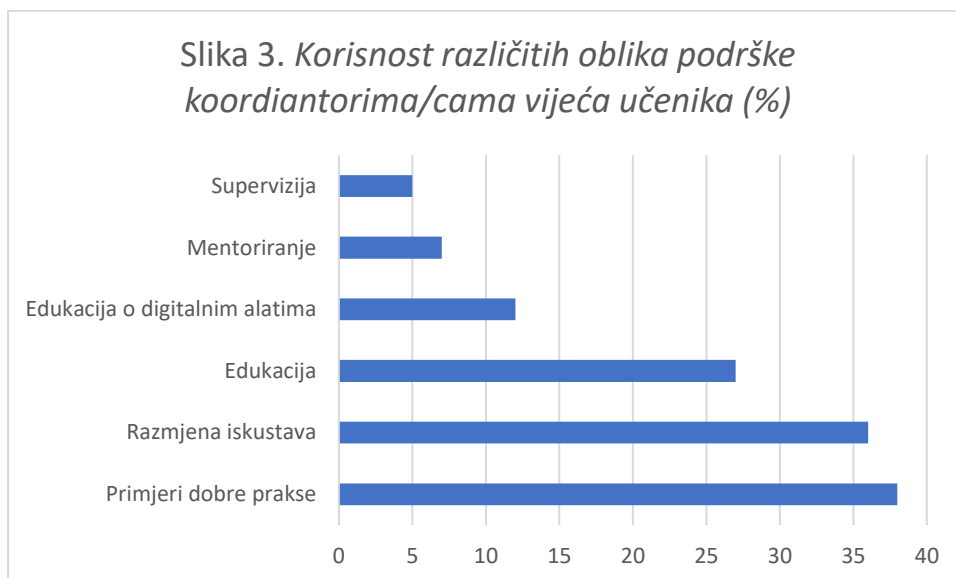
Upitnik je ispunilo 271 osoba ženskog i 32 osoba muškog spola, a struktura prema funkciji koju osoba izvršava može se vidjeti na Slici 2.

Slika 2. Podjela ispitanika/ca po zaduženju (%)

- Koordinator/-ica vijeća učenika
- Stručan/-a suradnik/-ica koja nije koordinator/-ica vijeća učenika
- Ravnatelj/-ica škole
- Nema odgovora

Od 189 osoba koje su označile da vrše funkciju koordinator/ice vijeća učenika njih 10% je označilo da troše više vremena na taj posao nego prije i to u prosjeku 4 sata mjesečno (M=4, IQ=6). Također, njih 100 odnosno 33% označilo je da im je potrebna dodatna podrška u poslovima koordiniranja vijeća učenika za vrijeme bolesti COVID-19. Postotak odabira preferiranih načina podrške nalazi se na Slici 3.

Dobiveni podaci upućuju na to da koordinatori/ice koji žele dodatnu podršku kao najkorisniji oblik podrške smatraju edukaciju koja sadrži primjere dobre prakse i pruža prilike za razmjenu iskustava s kolegama/icama.

Rad vijeća učenika tijekom drugog polugodišta šk.god. 2019./2020.

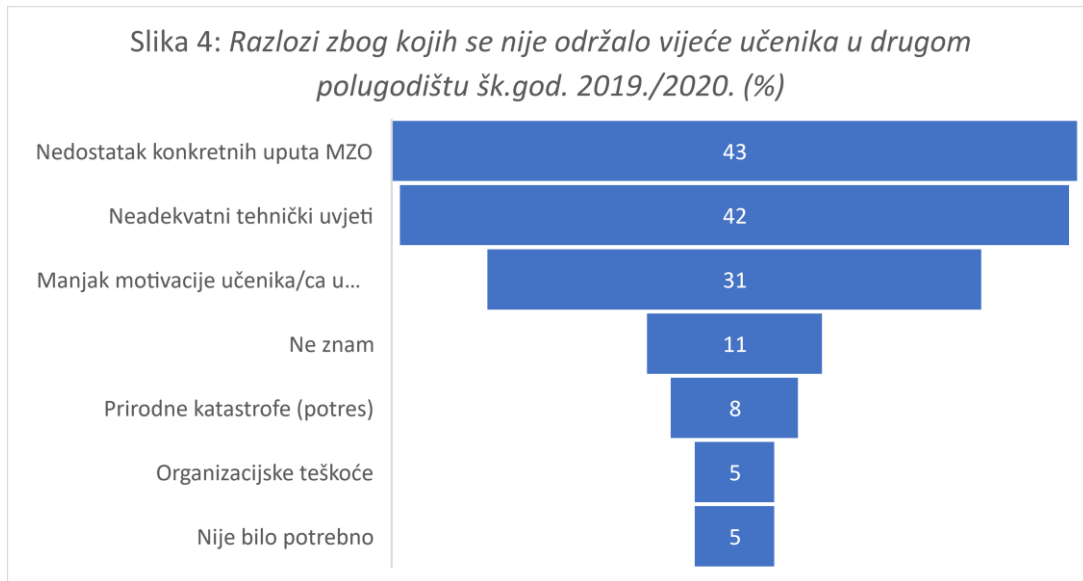
Od 303 ispitane ustanove, **128 ih je organiziralo sastanak vijeća učenika tijekom drugog polugodišta šk.god. 2019./2020.** Ispitanici/ce su procijenili jesu li uključili vijeće učenika u trenutna zbivanja u školi putem odgovora na čestice u Tablici 1.

Tablica 1. Postotak odgovora odgojno-obrazovnih ustanova vezanih uz uključivanje vijeća učenika u odgojno-obrazovne procese u drugom polugodištu šk.god. 2019./2020.

ČESTICA	DA	NE	NEODLUČAN/A
Vijeće učenika je bilo informirano o prilagodbi i online provedbi odgojno-obrazovnog procesa.	91	4	5
Vijeće učenika je u savjetodavnom obliku bilo uključeno u prilagodbu odgojno-obrazovnog procesa za online provedbu.	54	25	21
Vijeće učenika dalo je povratnu informaciju o zadovoljstvu učenika organizacijom <i>online</i> nastave.	77	12	11

Navedeni podaci ukazuju na to da su škole koje su održavale sastanke vijeća učenika većinom ispunile svoju ulogu informiranja predstavnika učenika, iskoristile priliku za dobivanje povratne informacije o zadovoljstvu učenika *online* nastavom od vijeća učenika, no tek pola ih je uključilo učenike u odlučivanje o pravima i obavezama učenika u savjetodavnom obliku.

175 (58%) ispitanika procjenjuje da se u njihovoj školi nije održao niti jedan sastanak vijeća učenika tijekom drugog polugodišta šk.god. 2019./2020. Označili su sve razloge zbog kojih misle da je do toga došlo, a postotak ustanova koje su označile pojedine razloge se nalazi na Slici 4.

Može se zaključiti da se najviše ustanova u kojima se nisu održali sastanci vijeća učenika susrelo s nedostatnim uputama od strane nadležnih tijela oko osiguravanja participacije učenika, kao i već poznatim problemima loših tehničkih uvjeta u školama. Podaci također upućuju na to da dijelu ispitanika/ca treba dodatna podrška u motivaciji učenika, a manjem broju podsjetnik i edukacija o samoj svrsi vijeća učenika i prepoznavanju korisnosti suradnje s učenicima/cama u vijeću učenika.

Rad vijeća učenika tijekom prvog polugodišta šk.god. 2020./2021.

Od 303 ispitane ustanove, 257 (85%) predstavnika/ca izvještava o tome da se organizirao u prosjeku jedan (M=1, IQ=1) sastanak vijeća tijekom prvog polugodišta šk.god. 2020./2021. Pri tome, ponovno su procijenili koliko su uključili i/ili konzultirali vijeće učenika o različitim aspektima odlučivanja o radu u uvjetima COVID-19, a postotci odgovora nalaze se u Tablici X.

Tablica 2. Postotak odgovora vezanih uz uključivanje vijeća učenika u odgojno-obrazovne procese u prvom polugodištu šk.god. 2020./2021.

ČESTICA	DA	NE	NEODLUČAN/A
Vijeće učenika je bilo informirano o prilagodbi i online provedbi odgojno-obrazovnog procesa.	91	5	4
Vijeće učenika je u savjetodavnom obliku bilo uključeno u prilagodbu odgojno-obrazovnog procesa za online provedbu.	47	32	21
Vijeće učenika dalo je povratnu informaciju o zadovoljstvu učenika o organizaciji i provedbi mjera u uvjetima povezanim s bolesti covid-19.	58	25	17
Plan rada vijeća učenika prilagođen je novonastalim uvjetima.	82	6	12

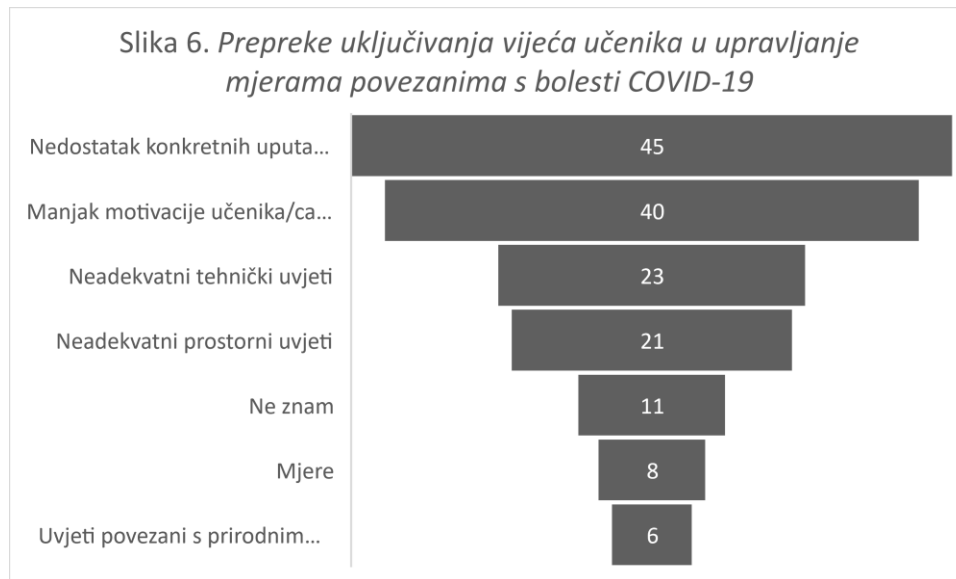
Prema prikazanim podacima ustanove koje su organizirale vijeća učenika u prvom polugodištu šk.god. 2020./2021. informirale su ga o načinu provođenja mjera povezanih s bolesti COVID-19, a uglavnom su prilagodile plan rada vijeća učenika novonastalim uvjetima. Ispitanici/ce smatraju da je nešto više od polovice vijeća učenika imalo priliku dati povratnu informaciju o zadovoljstvu učenika „novim normalnim“, no manje od pola ih je uključilo vijeće učenika u savjetodavnom obliku u odlučivanje o pravima i obavezama učenika.

U čak 46 ustanova (15%) nije se održao niti jedan sastanak vijeća učenika u prvom polugodištu šk.god. 2020./2021. tj. nije se niti konstituiralo vijeće učenika. Predstavnicu/ce ustanova označili su i/ili upisali neke od razloga zbog kojih je do toga došlo, a postotak odgovora se nalazi na Slici 5.

Ponovno, nedostatak jasnih uputa od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja označen je kao najčešći razlog zbog kojih ustanove nisu organizirale sastanak vijeća učenika. Ističu se i neadekvatni tehnički uvjeti, kao i problemi s motivacijom učenika/ca. Podaci ukazuju na potrebu jasnih i nedvosmislenih uputa o tome na koji način se treba organizirati sastanak vijeća učenika u uvjetima povezanim s bolesti COVID-19, kao i pružanje podrške nastavnom osoblju u komunikaciji s učenicima.

Na kraju, predstavnici/ce svih ustanova (i onih koje su održale, i onih koje nisu održale sastanke vijeća učenika) su označili što sve smatraju preprekama za uključivanje vijeća učenika u upravljanje mjerama povezanim s bolesti COVID-19. Postotak ispitanika/ca koji je označio pojedini odgovor nalazi se na Slici 6.

Nedostatak jasnih uputa za održavanje vijeća učenika predstavnici/ce ustanova ponovno ističu kao glavnu prepreku u radu s vijećima učenika, bez obzira jesu li ili nisu uspješno organizirali barem jedan sastanak vijeća učenika u 2020. godini. Također, potrebna je dodatna podrška nastavnom osoblju u komunikaciji s učenicima/cama. Isto tako, istraživanje je potvrdilo da se dio ustanova u svojem radu susreće s neadekvatnim tehničkim i prostornim uvjetima, što je problem na koji se već godinama ukazuje.

UPITNIK ZA UČENIKE

Upitnik "I mene se pita! - glas Vijeća učenika u vrijeme COVID-19" za učenike proveo se *online* pomoću LimeSurvey platforme od 22. siječnja 2021. do 28. veljače 2021. godine. Poziv na istraživanje prosljeđen je putem postojećih mreža odgojno-obrazovnih ustanova s kojima udruge koje projekt provode surađuju, uz podršku u diseminaciji na razini cijele Republike Hrvatske od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja, kao i predstavnika lokalnih samouprava iz Istarske, Osječko-baranjske, Primorsko-goranske, Splitsko-dalmatinske županije i Grada Zagreba.

Informacije o projektu i upitniku, kao i link za pristup upitniku poslani su odgojno-obrazovnim ustanovama koje su ga prosljedile učenicima, a moglo mu se pristupiti i putem online kanala (web stranica i društvene mreže) udruge koje su provele projekt. Ispitanici/ce su upitnik ispunjavali samostalno no nisu se mogli kontrolirati uvjeti s obzirom na različite modele obrazovanja povezanih s bolesti COVID-19 u različitim ustanovama, kao i situacija povezanih s prirodnim katastrofama (potres).

Upitnik se sastojao od kombinacije otvorenih i zatvorenih pitanja. Kroz desetak pitanja se ispitao rad vijeća učenika u dva vremenska perioda: drugom polugodištu školske godine 2019./2020. te prvom polugodištu školske godine 2020./2021.

Rad vijeća učenika u ta dva perioda ispitao se kombinacijom kratikih, zatvorenih pitanja (npr. „Koliko sastanka vijeća učenika se održalo?“), pitanja višestrukog izvora (npr. „Zbog kojih razloga nisu održani sastanci vijeća učenika u navedenom razdoblju?“), pitanja na Likertovoj skali gdje je 1

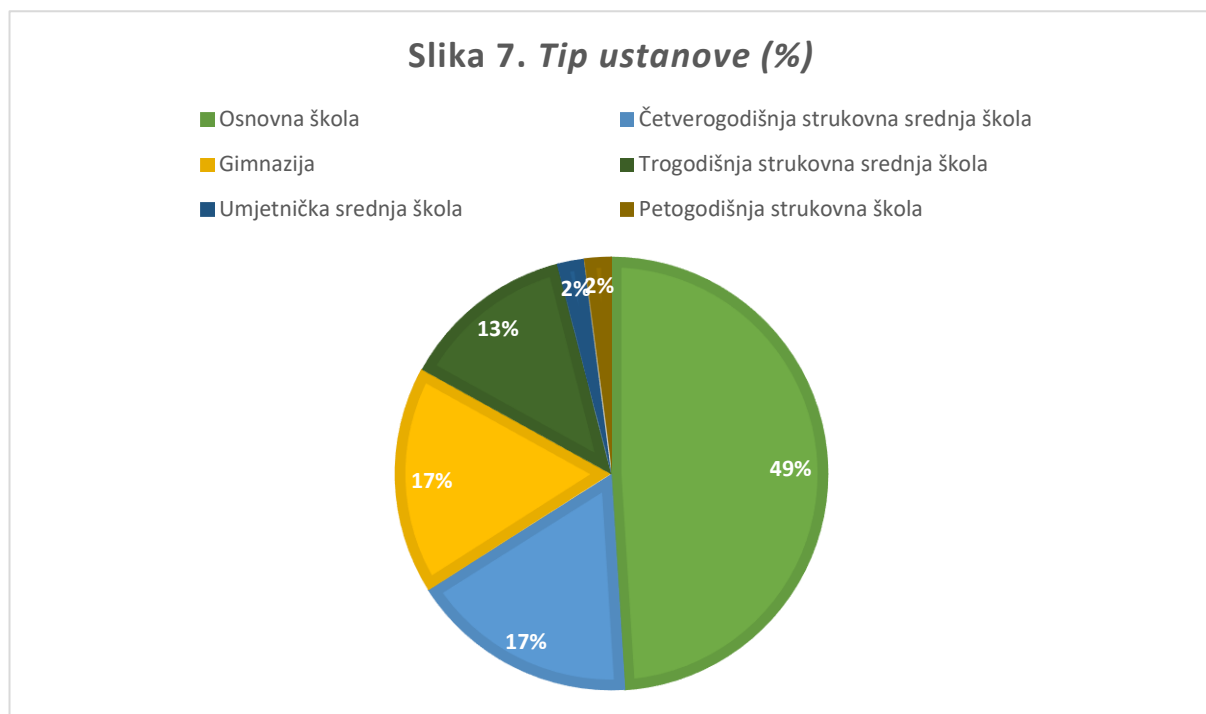
označavalo „uopće se ne slažem“ a 5 „u potpunosti se slažem“ (npr. „Vijeće učenika je u savjetodavnom obliku bilo uključeno u prilagodbu odgojno-obrazovnog procesa za *online* provedbu.“), kao i pitanja otvorenog tipa (npr. „Mjesto da dodatna pojašnjenja i komentare.“).

Na kraju se kratko ispitalo osnovne demografske podatke osobe koja upitnik ispunjava (npr. „Dob“, „Škola“ i sl.).

Demografski podaci

Upitnik je ispunilo ukupno 342 učenika/ca, 200 ženskog a 142 muškog spola u dobi od 10 do 19 godina, pri čemu je prosječna dob učenika bila 15 godina ($M=14,99$; $SD=2,22$). Svi učenici/ce koji su ispunili upitnik predstavnici su vijeća učenika.

42% ispitanih učenika/ca pohađa školu u većem, 34% u manjem gradu, 23% u selu ili naselju, a na Slici X može se vidjeti koje ustanove pohađaju ispitanici/ce.

Rad vijeća učenika tijekom drugog polugodišta šk.god. 2019./2020.

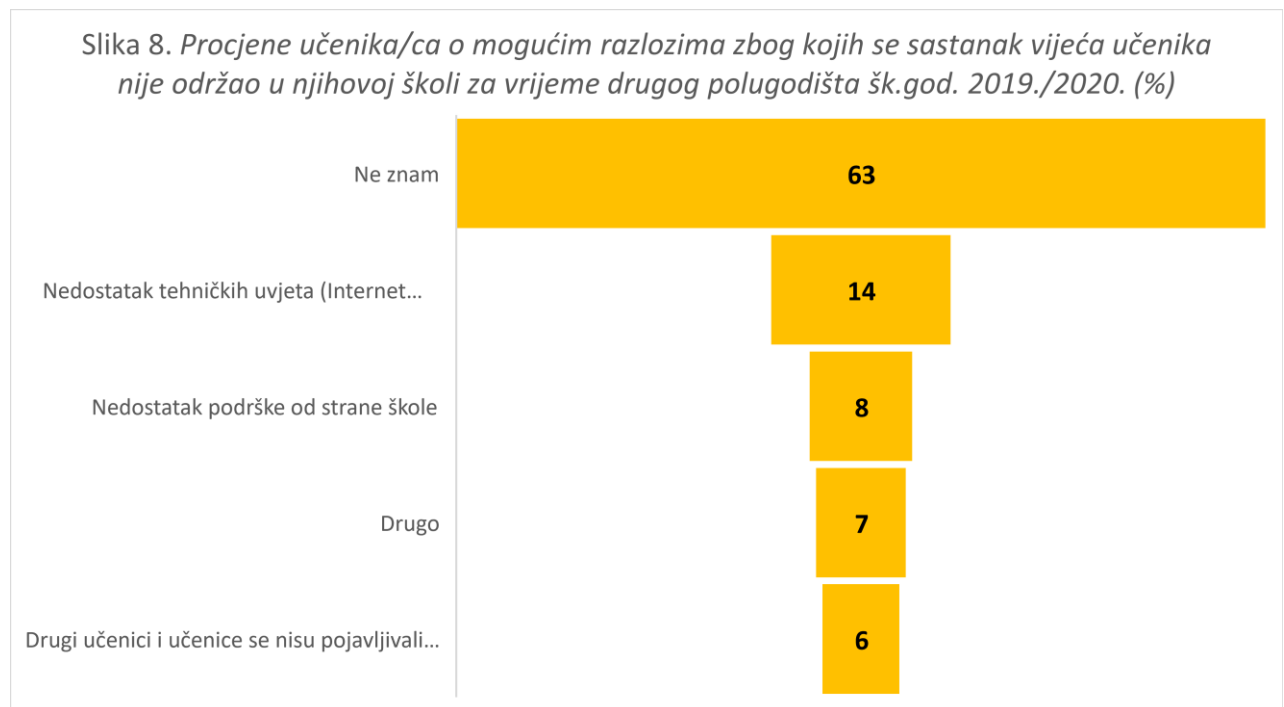
Od 342 učenika/ca, 174 (51%) procjenjuje da je u njihovoj ustanovi održan sastanak vijeća učenika, pri čemu je održan prosječno jedan (M=1, IQ=1) sastanak vijeća u navedenom razdoblju. Na upit o razini uključivanja vijeća učenika u odgojno-obrazovne procese tijekom tih sastanaka učenici/ce su odgovorili na način prikazan u Tablici 3.

Tablica 3. Postotak odgovora vezanih uz uključivanje vijeća učenika koja su održavala sastanke u odgojno-obrazovne procese u drugom polugodištu šk.god. 2019./2020.

ČESTICA	DA	NE	NEODLUČAN/A
Škola je obavijestila vijeće učenika o prilagodbi za online nastavu.	90	2	8
Vijeće učenika je izvještavalo školu o uspjehu provedbe online nastave.	66	12	22
Vijeće učenika dalo je školi povratnu informaciju o zadovoljstvu učenika online organizacijom nastave.	72	10	18

Navedeni podaci ukazuju na to da ispitani učenici/e koji su imali sastanke vijeća učenika u drugom polugodištu šk.god. 2019./2020. u velikoj mjeri osjećaju da ih je škola obavijestila o prilagodbi na *online* nastavu. Uglavnom su imali priliku dati školi povratnu informaciju o zadovoljstvu nastavom, kao i izvijestiti školu o uspjehu provedbe *online* nastave.

Čak 168 učenika/ca (49%) smatra da nije imalo niti jedan sastanak vijeća učenika tijekom drugog polugodišta šk.god. 2019./2020. Odabrali su neke od razloga zbog kojih je do toga došlo, a postotak se nalazi na Slici 8.

Najveći broj ispitanih učenika/ca ne zna zbog čega se sastanci vijeća učenika nisu održavali, što može ukazivati na lošu komunikaciju vijeća učenika i predstavnika škole.

Rad vijeća učenika tijekom prvog polugodišta šk.god. 2020./2021.

Od 342 ispitana učenika/ca, 259 (76%) procjenjuje da je u njihovoj školi održan sastanak tijekom prvog polugodišta šk.god. 2020./2021, pri čemu je prosječno ponovno održan jedan (M=1, IQ=1) sastanak.

Odgovori učenika/ca koji su sudjelovali na sastanku vijeća u prvom polugodištu šk.god.2020./2021. vezani uz uključivanje vijeća učenika u odgojno-obrazovne procese nalaze se u Tablici 4.

Tablica 4. Procjene učenika/ca o mogućim razlozima zbog kojih se sastanak vijeća učenika nije održao u njihovoj školi za vrijeme prvog polugodišta šk.god. 2020./2021. (%)

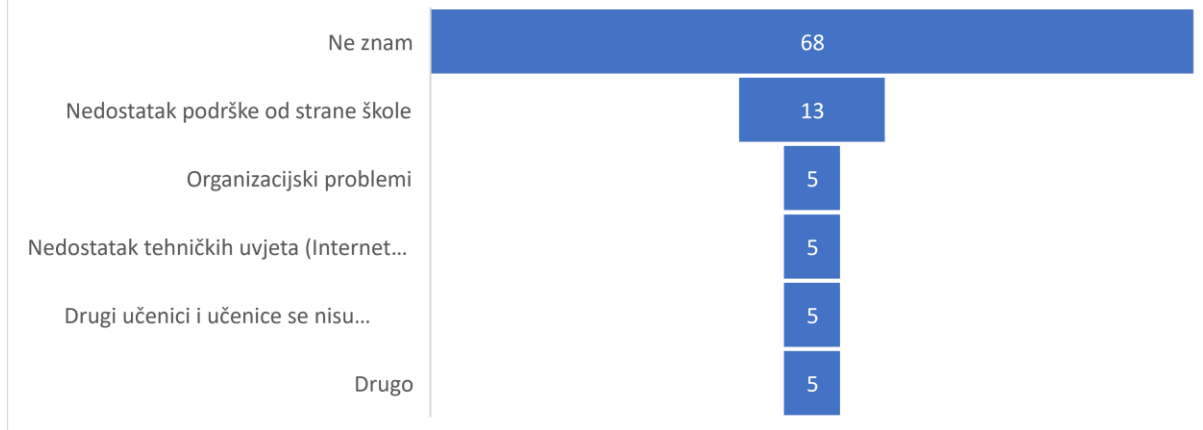
ČESTICA	DA	NE	NEODLUČAN/A
Škola je informirala vijeće učenika o organizaciji nastave i provedbi mjera za sprječavanje bolesti covid-19.	86	6	9
Vijeće učenika dalo je savjete školi o organizaciji nastave i provedbi mjera za sprječavanje bolesti covid-19.	53	21	26
Vijeće učenika dalo je školi povratnu informaciju o zadovoljstvu učenika organizacijom nastave i provedbom mjera uvjetima povezanim s bolesti covid-19	67	14	19
Plan rada vijeća učenika prilagodio se novim uvjetima.	82	5	13
Vijeće učenika aktivno se uključilo u provedbu mjera povezanih s bolesti covid-19	60	15	25

Ispitani učenici/e vijeća učenika u velikoj mjeri misle da je plan rada prilagođen novim uvjetima i škola ih je informirala o prilagodbama povezanim uz COVID-19. Uglavnom misle da je vijeće učenika imalo priliku aktivno se uključiti u provedbu mjera te reći svoje mišljenje o zadovoljstvu učenika organizacijom nastave i provedbom mjera. No, tek nešto više od pola ispitanih učenika/ca smatra da je imalo priliku dati savjet o organizaciji nastave i provedbi mjera za sprječavanje bolesti COVID-19, što ukazuje na i dalje nisku razinu učeničke participacije u situacijama kada se odlučuje o obavezama i pravima učenika.

83 (24%) učenika/ca procjenjuje da se u njihovoj školi nije održao niti jedan sastanak vijeća učenika tijekom prvog polugodišta šk.god. 2020./2021. te su označili neke od razloga zbog kojih je do toga došlo - postotak se nalazi na Slici 9.

Slika 9. Razlozi zbog kojih se nije održalo vijeće učenika u prvom polugodištu šk.god. 2020./2021. (%)

Slično kao i prije ljeta, učenici/ce koji nisu imali sastanak vijeća učenika uglavnom ne znaju koji su tome razlozi što ponovno može biti zbog loše komunikacije vijeća učenika i predstavnika škola, kao i još uvijek niskoj razini demokratičnosti škola u Republici Hrvatskoj općenito. Manji broj učenika/ca čak ističe nedostatak podrške od strane škole kao razlog neodržavanja barem jednog sastanka vijeća učenika u njihovoj školi. Podaci ukazuju na to da velik broj učenika u ustanovama koje nisu organizirale niti jedan sastanak vijeća učenika ne raspolaže informacijama o svojoj ulozi i/ili radu, što može utjecati i na njihovu smanjenu motivaciju za samo obnašanje svojih dužnosti i/ili traženje svojih prava.

FOKUSNE GRUPE O RADU VIJEĆU UČENIKA ISTARSKE, OSJEČKO-BARANJSKE, PRIMORSKO-GORANSKE, SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE I GRADA ZAGREBA

O procesu

Kako bi se dodatno ispitalo mišljenje učenika/ca, kao i prikupilo njihove prijedloge za poboljšanje rada vijeća učenika u uvjetima povezanim s bolesti COVID-19 i rada vijeća učenika općenito, provedeno je kvalitativno istraživanje rada vijeća učenika u vrijeme pandemije COVID-19 u šk.god. 2019./2020. i šk. god. 2020./2021. kroz organizaciju fokusnih grupa:

- Fokusne grupe za osnovne i srednje škole u Istarskoj županiji održane su sa ukupno 8 učenika/ca
- Fokusne grupe za osnovne i srednje škole u Osječko-baranjskoj županiji održane su *online* 27. veljače 2021.: fokusna grupa za osnovne škole od 12:30-13:15h (6 sudionika/ca iz 6 osnovnih škola) i fokusna grupa za srednje škole od 11:00-12:15h (4 sudionika/ca iz 4 srednjih škola)
- Fokusne grupe za osnovne i srednje škole u Primorsko-goranskoj županiji održane su *online* 24. veljače 2021.: fokusna grupa za osnovne škole od 9:30-10:15h (5 sudionika/ca iz 3 osnovnih škola) i fokusna grupa za srednje škole od 17:00-18:00h (5 sudionika/ca iz 5 srednjih škola)
- Fokusne grupe za osnovne i srednje škole u Splitsko-dalmatinskoj županiji održane su 25. veljače od 12:00-12:50h za srednje (5 sudionika/ca iz 5 srednjih škola) i 26 veljače 2021. godine od 18:30-19:40h za osnovne škole (5 sudionika/ca iz 4 osnovne škole)
- Fokusna grupa za Grad Zagreb za srednje škole održana je 25. veljače 2021. s početkom u 13:00h (4 sudionika/ca iz 2 srednje škole)

Na početku svake fokusne grupe učenike se kratko upoznao s projektom, kao i podsjetilo na prava i obaveze (vijeća) učenika, kao i vezane zakonske propise (čl. 71 Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama).

Nakon kratkog upoznavanja sudionika/ca, pristupilo se fokusnoj grupi kroz grupnu raspravu sa sljedećim pitanjima za raspravu:

OSNOVNE ŠKOLE

1. Jeste li zadovoljni kako je vaše VU radilo u vrijeme korone?
 - *Smatrate li da ste dobili dovoljnu pomoć od strane škole za rad VU?*
2. Što bi vam pomoglo da bolje radite?
 - *Koji oblik pomoći bi vam bio koristan? Kako bi se vas i ostale učenike moglo potaknuti? Kako bi izgledala dobra komunikacija škole i VU?*
3. U anketi su neki učenici rekli da nisu imali jasne upute za rad VU u koroni. Što bi upute trebale sadržavati da bi bile jasne i korisne? Kakav bi bio dobar format (vizualno, pisano...)?

BONUS: Razmisli o tome što je tebi kao učeniku nedostajalo u vrijeme Korone. Kako bi škola mogla pomoći da se ti problemi smanje? Koja je tu moguća uloga vijeća učenika?

SREDNJE ŠKOLE

1. Jeste li zadovoljni kako je vaše VU radilo u vrijeme korone? Smatrate li da ste dobili dovoljnu pomoć od strane škole za rad VU?
2. Što bi vam pomoglo da bolje radite?
 - *Kako bi se vas i ostale učenike moglo potaknuti? Kako bi izgledala dobra komunikacija škole i VU?*
3. U anketi su neki učenici rekli da nisu imali jasne upute za rad VU. Kako vi mislite da trebaju izgledati upute za rad VU?
 - *Što bi upute trebale sadržavati da bi bile jasne i korisne? Kakav bi bio dobar format (vizualno, pisano...)?*

BONUS: Razmisli o tome što je tebi kao učeniku nedostajalo u vrijeme Korone. Kako bi škola mogla pomoći da se ti problemi smanje? Koja je tu moguća uloga vijeća učenika? Kako VU može postati "sigurno mjesto za sve učenike" u kriznim vremenima?

ZAKLJUČCI

Upute za rad

Treba donijeti jasan i jedinstven pravilnik o radu vijeća učenika u Republici Hrvatskoj: jasnu definiciju, prava i obaveze vijeća učenika, broj sjednica po polugodištu, popis i objašnjenje obaveznih tema za raspravu. Upute bi trebale sadržavati jasnu definiciju vijeća učenika i njegove uloge, kao i prava. Takav pravilnik treba omogućavati da ga svaka škola može prilagoditi vlastitim potrebama.

Upute za rad vijeća učenika trebaju se proslijediti školama i voditelju/ici vijeća učenika koja ih prosljeđuje učenicima da imaju sve na jednom mjestu. Upute se mogu poslati i razrednicima, kao i predsjednicima razreda.

Upute mogu biti pismene, u .pdf formatu a važno je da su konkretne, koncizne i jasne. Trebaju biti pisane jasnim jezikom prilagođenom dobi učenika.

Upute za krizne situacije trebaju dodatno sadržavati na koji način će djelovati vijeće učenika: od različitih mogućnosti sastajanja (na otvorenom, online okruženje...), do jasnih smjernica za to u kojim temama ili odlukama vezanima uz krizne situacije vijeće učenika može sudjelovati. Takve upute za krizne situacije trebale bi omogućavati prilagodbu situaciji u svakoj školi tj. priliku školi da ga prilagodi svojim potrebama.

Bilo bi dobro da se u kriznim situacijama vijeću prosljedi dokument koji sadrži popis kontakata u školi i zajednici kojima se mogu obratiti za pomoć.

Status i uloga vijeća učenika

Važno je da vijeće učenika ima odgovornost i jasno definiranu ulogu i poziciju unutar školskog sustava.

Važno je osvijestiti ulogu vijeća učenika kod nastavnog osoblja, kao i svih učenika u školi. Kratak video o ulozi i važnosti vijeća učenika bio bi koristan materijal za tu svrhu, pogotovo za učenike.

Dokumentacija vezana uz rad vijeća učenika, vezani propisi i opis uloga članova i (zamjenika) predsjednika vijeća trebali bi biti lako dostupni na web stranici škole a mogu biti izloženi i na vidljivom mjestu u školi (npr. školski pano). Dokumenti trebaju biti prilagođeni dobi učenika – ne može se očekivati da učenici razumiju statut škole i Zakon o odgoju i obrazovanju.

Organizacija rada i motivacija učenika u vijeću učenika

Rad vijeća učenika mogao bi se ostalim učenicima predstaviti tako da u prve razrede dođu voditelji/ice i sadašnji predsjednik/ca vijeća koji bi ostalim učenicima predstavili njegovu ulogu i važnost. Druga mogućnost je da razrednik pri odabiru predstavnika razreda objasni što vijeće učenika radi za školu, što ono može promijeniti, što mogu napraviti za svoj razred i školu te naglasiti važnost i odgovornost takve uloge te im predstavi upute za rad vijeća učenika.

Pri izboru predstavnika razreda u vijeću učenika kandidati bi trebali imati priliku objasniti svoju motivaciju te razrednik i to treba uzeti u obzir kako se izbor ne bi pretvorio u natjecanje u popularnosti. Ako su učenici u vijeću nezadovoljni radom nekog od predstavnika trebao bi postojati protokol podnošenja žalbe i smjene predstavnika.

Školski kurikulum treba biti napisan tako da omogućava provedbu ideja i projekata vijeća učenika i reakciju na izvanredne situacije. Plan rada vijeća učenika trebao bi sadržavati sve zadatke i zaduženja vijeća učenika u toj školskoj godini, biti napisan u suradnji s učenicima iz vijeća učenika te im na jasan način predočiti zadatke u školskoj godini.

Na prvom sastanku vijeća učenika trebalo bi dodatno pripremiti učenike za njihovu ulogu prije konstituiranja samog vijeća. Treba ih podsjetiti na njihova prava, mogućnosti djelovanja i načine na koji mogu doprinijeti radu škole. Bilo bi korisno da svaki predstavnik vijeća učenika na početku godine dobije papir s jasno objašnjenom ulogom i zaduženjima sebe kao člana vijeća, kao i plan rada za tu godinu.

Treba organizirati vijeće kroz sastajanje s manjim grupama učenika ako okupljanje cijelog vijeća učenika nije moguće.

Kako bi se potaknulo učenike treba poraditi na stvaranju otvorene i ugodne atmosfere u kojoj se svatko osjeća sigurno izreći svoje mišljenje. Treba imati na umu da se učenici često srame pred ostalim učenicima i/ili voditeljima/icama, pogotovo oni nižih razreda. To se može postići kroz radionice grupne kohezije ili kraće vježbice za podizanje energije, kao i korištenjem humora. Učenike se može podijeliti u manje grupe kako bi se lakše oslobodili te kasnije zaključke iznijeli pred svima. Stariji učenici u vijeću mogu pomagati i mentorirati mlađe učenike u prvoj godini njihova mandata.

Sastanci vijeća učenika trebaju biti najavljeni nekih tjedan dana ranije s dnevnim redom kako bi učenici stigli promisliti i razgovarati s ostalima o predloženim temama. Važno je pomoći učenicima u organizaciji sastanaka, pogotovo ako se radi o osnovnoj školi. Potrebni su redovni sastanci više puta u polugodištu. Svaki dnevni red trebao bi sadržavati informacije o trenutnim događanjima u školi, konkretna pitanja i probleme za očitovanje učenika u vijeću kao i opisati načine na koji učenici u vijeću mogu djelovati na situacije u školi. Također, bilo bi dobro da učenici imaju priliku predložiti teme i probleme za dnevni red. To se može organizirati i tako da vijeće u manjim grupicama priča o situaciji u svojim razredima te sastavlja popis koji se predstavlja cijelom vijeću na odabir i uvrštavanje na dnevni red.

Učenici osnovne škole bi voljeli da se ono što se od njih očekuje predstavi u obliku jasnih zadataka i/ili obaveza s uputama za rad.

Kako bi se učenike motiviralo važno je omogućiti im da svoje ideje i zamišljene projekte ostvare unutar iste školske godine.

Izuzetno je važno dati povratnu informaciju škole na rad vijeća učenika. Bilo bi dobro učenicima jasno opisati daljnju proceduru nakon što daju svoje prijedloge – kome će se oni proslijediti, tko će o njima odlučivati. Također, ako nije moguće uvažiti ili provesti neki prijedlog s učenicima bi se o tome trebalo popričati i objasniti razloge, kao i ponuditi moguće alternative.

Suradnja vijeća učenika sa školom

Učenici žele osjetiti veću posvećenost svojih voditelja tako da oni s njima više razgovaraju o tome što se dešava u školi, da pitaju njihovo mišljenje te da organiziraju uvodni sastanak na način koji će ih informirati o njihovim pravima i obavezama, omogućiti upoznavanje novih članova vijeća na početku godine te stvoriti ugodnu atmosferu za rad.

Važna je izravna komunikacija voditelja/ice s učenicima vijeća učenika, po mogućnosti licem u lice ili online.

Učenici s voditeljem/icom žele suradnički odnos: ne žele da sve ostane na njima ili da voditelji/ce sve odrade umjesto njih.

Voditelj/ica bi trebali imati zamjenika/icu da bi se komunikacija neometano nastavila u slučaju bolesti ili spriječenosti.

Kod informiranja vijeća učenika, to treba biti dvosmjernan proces a ne samo obavještanje o provedenim aktivnostima ili odlukama. Učenike se treba pitati za mišljenje a najbolje bi bilo uključiti ih u planiranje od samog početka kako bi mogli dati najveći doprinos a možda i pomoć u provedbi različitih aktivnosti.

Predstavnik vijeća učenika trebao bi imati mogućnost sudjelovanja na Nastavničkom vijeću i Školskim odborima da bude upoznat s time što se u školi događa i da može reći mišljenje učenika o važnim temama. Isto tako, predstavnik škole trebao bi prisustvovati svim sastancima vijeća učenika kako bi mogao dobiti mišljenje cijelog vijeća učenika. Bilo bi dobro da sastancima prisustvuje i ravnatelj/ica kako bi se učenicima dala potvrda važnosti njihovog rada. Važno je da učenici na sastancima vijeća učenika vode glavnu riječ.

Suradnja vijeća učenika s drugim učenicima

U dogovoru s razrednikom jedan dio satova razrednog odjela treba posvetiti razgovoru učenika u razredu o temama koje su aktualne u vijeću učenika kako bi se uključilo sve učenike i olakšalo prikupljanje mišljenja.

Voditelji mogu pomoći vijeću učenika da provede anketu među učenicima o njihovom mišljenju o određenim temama.

Kako bi se prikupljali problemi učenika u školi može se organizirati prikupljanje anonimnih poruka za vijeće učenika na nekom mjestu u školi. Također, putem Google Forms se može prikupljati mišljenje učenika o različitim temama. Općenito, digitalni alati mogli bi olakšati prikupljanje i dijeljenje informacija o radu vijeća učenika u školama.

Kako bi se učenike potaklo na rješavanje vlastitih problema i traženje pomoći trebalo bi održavati psihološke ili slične radionice na kojoj će se učenike obavijestiti i o tome da se mogu obratiti vijeću učenika. Vijeće učenika moglo bi pružati vršnjačku pomoć učenicima. Stručna služba škole se može sastati i dogovoriti s vijećem učenika na koji način će surađivati u školskoj godini te napraviti protokol za suradnju na problemima učenika koji nadilaze mogućnosti i ovlasti vijeća učenika.

Bilo bi korisno organizirati razredna vijeća gdje bi sudjelovao cijeli razred i profesori koji im predaju kako bi se ostvarila komunikacija i usuglašavanje toga što je kojem razredu potrebno u organizaciji nastave na daljinu te kako bi se profesori i međusobno usuglasili.

Suradnja vijeća učenika sa zajednicom

Učenici korisnim smatraju susrete različitih vijeća učenika ili predstavnika vijeća učenika gdje bi se doznale informacije o pravima i obavezama, kao i razmijenila iskustva među učenicima i školama.

Mogla bi se uspostaviti suradnja Savjeta mladih s vijećima učenika. To bi se moglo raditi kroz sastanke u kojima bi se prikupile informacije, nalaska zajedničkih područja interesa i definiranja načina suradnje u svakoj školskoj godini.

Bilo bi dobro kada bi predsjednici vijeća učenika imali priliku učiti od nekoga koga smatraju kvalitetnim predsjednikom vijeća učenika čak i kada to nisu mogli ostvariti u svojoj školi.

ZAKLJUČAK

Podaci provedenog istraživanja ukazuju na to da oko polovice ispitanih odgojno-obrazovnih ustanova nije održavalo sastanke vijeća učenika u drugom polugodištu šk.god. 2019./2020., a manje niti u prvom polugodištu šk.god.2020./2021.: prema predstavnicima odgojno-obrazovnih ustanova, njih 15%, a prema predstavnicima vijeća učenika, čak njih 25%. Bez obzira na to čija je procjena bliža realnom stanju, zabrinjavajuće je da najmanje 1 u 10 odgojno-obrazovnih ustanova nije ispunila niti onaj minimum zakonske odredbe, čl. 71 Zakona o odgoju i obrazovanju, koja uređuje rad vijeća učenika. Budući da je vijeće učenika najvažnije predstavničko tijelo učenika/ca u školi, to upućuje na prijetnju demokratičnosti škola, nisku participaciju učenika/ca u odgojno-obrazovnim procesima, prijetnju ostvarivanju učeničkih prava, kao i prava na kvalitetno obrazovanje i zdravlje učenika u uvjetima povezanim s pandemijom COVID-19.

Nedostatak jasnih uputa za održavanje vijeća učenika od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja predstavnici/ce ustanova nedvosmisleno ističu kao glavnu prepreku u radu s vijećima učenika, bez obzira jesu li ili nisu uspješno organizirali barem jedan sastanak vijeća učenika u 2020. godini. Također, ispitivanje je potvrdilo da se dio ustanova u svojem radu susreće s neadekvatnim tehničkim i prostornim uvjetima, što je problem na koji se već godinama ukazuje.

Podaci također ukazuju na to da je potrebna dodatna podrška koordinatorima/cama vijeća učenika kao edukacija s primjerima dobre prakse i razmjenom iskustava u organizaciji rada vijeća učenika u uvjetima povezanim s pandemijom COVID-19. Nadalje, potrebna je i podrška nastavnom osoblju u komunikaciji s učenicima/cama, kao i ispitivanje mogućih razloga u podlozi percipirane smanjene motivacije učenika/ca kako bi se moglo adresirati moguće teškoće s kojima su se učenici/ce suočili u novonastalim uvjetima.

Rezultati fokusnih grupa pokazali su da problemi rada vijeća učenika nisu vezani samo uz pandemiju COVID-19 već je potreban sustavan rad na rješavanju niza prepoznatih izazova koji narušavaju rad vijeća učenika općenito.

Podaci prikupljeni od samih učenika/ca ukazuju na nedostatak informacija i komunikacije s nastavnim osobljem i ostalim učenicima/cama, kao i potrebom za dodatnom pripremom i edukacijom učenika/ca o ulozima, pravima i obavezama vijeća učenika te radu na statusu vijeća učenika u školi, kao i kvaliteti povezane dokumentacije. Istakla se i potreba jasnih uputa za rad vijeća učenika te njihovo djelomično unificiranje na razini svih škola u Republici Hrvatskoj, kao i potreba za

povećanjem kvalitete rada s učenicima/cama u samom procesu odabira predstavnika/ca vijeća učenika te na prvom sastanku vijeća učenika.

Iz prikupljenih primjera dobre prakse vidljivo je da su učenici prepoznali trud ustanova kroz otvorenu i dvosmjernu komunikaciju, omogućavanja davanja mišljenja i sudjelovanja u odlukama u upravljanju odgojno-obrazovnom procesu u uvjetima povezanim s bolesti COVID-19, kao i brizi i praćenju dobrobiti učenika u novonastalim uvjetima.

Prikupljene inozemne prakse ukazuju na to da participacija učenika u odlučivanju o odgojno-obrazovnim politikama u vrijeme bolesti COVID-19 jedan širi problem na kojem je potrebno raditi na razini cijele Europske unije.